

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

14. Quo iure causae quaedam siue quaestiones Ecclesiasticae apud
Iudices ciuiles tractari, & iudicari soleant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

conferatur, ne itidem pensiones in beneficijs constituantur gratia, & favore exterorum. Item, Laici iure, inquirunt, possunt eas causas cognoscere, etiam si ad Ecclesiasticas res, vel personas pertineant, quando id canones, & iura concedunt, quemadmodum Principes, & Magistratus civiles auctoritatem habent, & potestatem includendi in Conclauē Cardinales, quorum est Rom. Pontificem eligere, ad eum eligendum, ut conceditur in c. *ubi periculum*, s. *Præterea*, De electione in 6. & ubi Clerici schisma in Ecclesia fecerint, aut concitauerint, si non possunt ab Ecclesia cohiberi, & sedari, iure communi ciuiliū Principū auctoritate coercentur. *Glossa in cap. de decimis*, & in cap. *De ligaturis* 23. q. 5. Sic etiā ciuiles Magistratus possunt animaduertere in Clericos, qui ob certa quædam facinora omni Clericorum priuilegio, ipso iure spoliatur, ut in Clericū publicum ioculatorem, c. *de uita*, & *honestate Clericorum* in 6. Si tertio ab Episcopo monitus non respicit, & in Clericis minoribus ordinibus initiatos coniugij vinculo adstrictos, nec Clericorum vestes, & tonsurā gestantes, c. *de clericis coniugij* in 6. Et in Clericis minores qui bis ad nuptias transferunt, aut viduam fornicam, vel corruptam in vxorem duxerunt. c. *de Bigamis* in 6. Et in Clericis macellarios, tabernarios, si tertio per Episcopū moniti ab eo vitæ genere non desistant; *Clem. 1. De uita*, & *honestate Clericorum*. Item, Clerici mercaturæ, & negotiationi studentes, soluere vectigalia, tributa, & alia huiusmodi onera sustinere ipso iure coguntur: quod si tertio ab Episcopo moniti, non se correxerint, priuilegio clericorū nudati, laicorū statutis, & legibus subiiciuntur, c. *Ex litteris*, De uita, & *honestate Clericorum*. Item Clerici falsi crimem admittentes, priuilegio Clericorū orbati, Magistratibus ciuilibus puniendi traduntur, c. *Ad falsarios*. De crim. falsi, & Clerici, qui Assassinatorum opera Christianū aliquem occidi fecerint, aut Assassinū ipsum defenderint, aut occultauerint, omni Clericorū priuilegio nudantur, c. *Pro humanis*, de homic. in 6. Itē, aiunt si Clerici, vi aut priuata auctoritate, imò si Episcopi, aut ipsi Ro. Pontif. litteris Apostolicis, iurisdictionem Principum, Magistratumve Ciuiliū sibi usurpare tentauerint, laici iure possunt se ipsos contra eos tueri, atque defendere, ut colligitur ex ipso iure communi, quo quisq; se, & sua defendere potest. Postremo, inquirunt, pœnis iuris Canonici non afficiuntur ciuiles Principes, aut Magistratus, si aliquas causas Ecclesiasticas cognoscant, vel aduocent ad se, consuetudine longa, & veteri, cuius initiū hominum memoriā omnino latet, ac superat: & legitimæ præscriptionis tempore, que ius, & potestatem dare potest. hoc enim modo laicus de prædictis causis cognoscere, & iudicare potest. Quare concludunt, non facile laicos condemnare debemus, tanquā in excommunicatione lapsos. Item, aiunt, iure ciuiles Principes priuilegia sibi, aut suis Maioribus Ro. Pontificis auctoritate concessa defendunt, tuentur, conseruant, donec ea Ro. Pontifex antiquet, abroget, aboleat. Hæc, & alia familia tradiderunt nonnulli, qui hac tempestate nostra scripsere, qui nescio quibus rationibus permoti, magis Principum potestatem tueri, quam Ecclesiæ auctoritatē illam secutare voluerunt. In quibus meo iudicio multa

confundunt, & plerisque auctores citant, qui nihil tale nedom senserunt, sed ne omnia se quidem videntur: ac ideo singula distinctè, & aperte cap. sequenti breuiter disputabo.

Caput XIV.

Quo iure causa quadam, siue quæstiones Ecclesiastica apud Iudices ciuiles tractari, & iudicari soleant.

PRIMò Quæritur, An possessoria causa de rebus spiritualibus, vel quasi spiritualibus, iudicetur corā Iudice ciuili agi, cognosci, & iudicari: id perinde est, ac si quæreretur, An quæstio possessoria de rebus spiritualibus, vel quasi spiritualibus sit ciuilis, an Ecclesiastica, an mixta: quam quæstionem pertractauit Abbas c. *litteras*, de iuramento calumnie, & Couar. lib. *Præctia*, quæst. c. 35. n. 1. De re spirituali, vel quasi spirituali quæstio, siue causa, ut docet Abbas, potest esse simpliciter spiritualis, aut simpliciter ciuilis, aut mixta: simpliciter spiritualis est ea, in qua tractatur de iure, videlicet, An hoc, vel illud matrimonium valeat, An hic, aut alius, sit ex legitimo matrimonio natus; An impetratio, & adeptio beneficij rata fuerit: An hic, aut ille debeat soluere decimā, an potius sit ab hoc onere iure, priuilegio, consuetudine, immunitatis, & liber: An penes hunc sit ius nominandi, offerendi, & eligendi Clericos ad beneficia Ecclesiastica: An sit ius sepulture, ius exigendi decimā, ius conferendi beneficium, ius petendi pensionē Ecclesiasticam. Et hæc causa apud Iudicem ciuilem agi iure non potest. *Tham, de ordine cognitionis*, c. *Lator*, c. *causam*, qui filij sunt legitimi. Causa quasi spiritualis ea est, in qua agitur iudicio possessorio: sed quod requirit etiam quadā ex parte petitorium, quo agitur de proprietate rei, ut cum tractatur de restituenda coniuge marito: opus enim est eam etiā causam agere, scilicet legitimum inter eos matrimonium constituisse, c. *Ex transmissis*, & c. *Ex parte*, De restitut. spoliat. Et hæc etiam causa, teste Abbate, agi debet apud Ecclesiasticum Iudicem, quia est ei coniuncta causa spiritualis, siue qua expediri non potest. Causa simpliciter ciuilis, & profana est, in qua nihil spirituale tractatur, qualis est causa, in qua agitur de iure succedendi in hereditate. At mixta est, in qua tractatur, an Titius succedat in regno, vel hereditate, quia simul etiā agitur, an fuerit ex legitimo matrimonio genitus, vel an fuerit hæreticus, vel an sit vinculo excommunicationis obstrictus. His positis, quæstio est inter auctores, an cum agitur, ut Titius Clericus recuperet Ecclesiæ possessionem, è qua est deiectus per vim vel retineat beneficij possessionem, in qua molestè per alium turbatur, sit causa spiritualis, an potius profana, & ciuilis: ut si Clericus Titius contra laicū Seium agat iudicio possessorio retinendæ, & recuperandæ possessionis Ecclesiæ, siue beneficij, infestat enim, & vexat eum laicus, ne possessionem retineat, aut vi de possessione deijciat: tunc enim laico Clericus litem intendit, ne eū in possessione turbet, vel vexet, vel è possessione deijciat. Vnde tunc agitur iudicio possessorio retinendi, vel recuperandi possessionē, & Iudex corā Seium reū pro-

cedit interdicto, Vti possidetis, vel interdicto, Vide vi. Et de hac causa est tota controversia, an civilis sit, & iure queat apud laicum iudicem tractari. Est enim multorum opinio, eam esse civilem, & ad iudicem laicum pertinere, & in Gallia esse consuetudine receptum, vt de ea cognoscant, & iudicent Ciuiles Magistratus, etiam inter Clericos; & de possessione rei spiritualis: quæ vsus foresem inter Gallos defendunt Guido Papæ, Guliel. Benedi. Nicolaus Boerius, Anfrerius, Tho. Grammaticus, Ioan. Gallus, Carolus Degraffalius, Io. Selna: quos omnes refert Couar. lib. Pract. q. c. 35, num. 1. Et probant, quia huiusmodi causam non esse spirituales, docent Vincentius in cap. vii. de iudic. & Glossa in c. cum dilectus, de elect. verb. Iuramento. Innoc. in eodem c. cum dilectus, & Archid. Jac. & Ioan. And. in c. Frequens, de restit. spoliat. in 6. Sed Ioan. Lignanus, & alij apud Panormitanum in prædicto, c. literas, sentiunt hanc causam spirituales esse, vel quasi spirituales, & ad Ecclesiasticum iudicem pertinere, & probant ex Clementina 1. de causa possess. c. Clemens, de sequestrat. possess. vbi causa de beneficio, siue iure petitorio, siue possessorio spiritualis censetur. Abbas potius subscribit priori sententia, quia in hac causa sola est questio facti, non iuris, videlicet, An Clericus possideat, an turberur, vel deturbetur possessione; Quemadmodum, inquit, civilis iudex potest cognoscere de iniuria facta Clerico, altari, templo, calici consecrato. Similiter etiam iudicatur de causa, in qua agitur, vt laicus soluat decimam, quam furatus est. At alij distinguunt: Aut agitur inter Clericos, ita vt tum actor, tum reus sit Clericus, & tunc ea causa penes iudicem laicum agi non potest, quoniam is iudex contra reum Clericum, qui alterum beneficii possessorem, vel turbat, vel vexat, vel possessione deturbat, sententiam ferre secundum Canones, & iura nequit: aut causa agitur contra laicum reum, qui Clericum beneficio spoliavit, vel etiam nunc infestat, & tunc in laicum civilis Magistratus potest animaduertere: Et Clericus cum laicum reum apud iudicem civilem secundum Canones, & iura conuenire potest: quia questio est facti, non iuris. Couarruias secundam sententiam approbare videtur. Et certè magis cum ipso canonico iure conuenit, vt hæc causa vt potè spiritualis, vel quasi spiritualis coram iudice Ecclesiastico, non civili tractetur. Quæres, an ob consuetudinem receptam hæc causa possit ad ciuiles iudices pertinere, cum reus est laicus, & actor Clericus? Concedit Couarruias, & ita in Regno Neapolitano vsu esse receptum, testis est Matthæus de Afflictis decis. 14. vt quæta Respub. sit, bene fiat alicui violentia vel iniuria: videlicet ne quis contra Canones, & iura rei possessione spoliatur. Ceterum, si hæc causa, vt dixi, est spiritualis, vel quasi spiritualis, ad iudicem laicum trahi non potest, nec consuetudo contraria vim, & locum habet. Laicus enim sibi vëdicare nequit, quæ sunt Ecclesiastici iuris, & potestatis. Et idem etiam dicendum existimo de legibus Principum, quibus edicunt, vt huiusmodi causa ad civilem, & profanum iudicem deferatur, & vt consuetudo recepta seruetur.

Secundò Quæritur, An vbi Episcopi, & cæteri his superiores Antistites, negligenter se gerunt

in cognoscendis, & iudicandis causis ad Ecclesiã pertinentibus, aut quia nolunt, aut quia non commode possunt, iudex civilis possit iure eas causas ad se deuoluere, sibiq; vëdicare. Hæc quæstio tractat. Abb. in c. Qualiter, & quando, de iudicij, n. 7. & tandem censet id iure non posse, quauis contra, Ecclesiã, Iudex civilis Magistrat. vicem, & curã supplere queat, cum suum officium negligit. Sic etiã senserunt Innoc. Archid. & Io. Andr. Panormit. ibid. Sed ætate nostra nonnulli Couarruiã sequenti pugnantè id iure posse affirmarunt. Primò, vt quietè Resp. viuat, & omnis violentia propulsetur: alioqui, inquit, impunita delicta manerent, & innocentes à fontibus & improbis hominibus vexarentur, & opprimerentur. Secundò, quia in c. Filij, vel nepotibus, 16. q. 7. constat, Episcopis, & Archiepisc. negligentibus punitionem eorũ Reclorum, qui bonis Ecclesiã, abutuntur, licere patronis Ecclesiã Regem adire: vt illi malo medeatur, & in c. Reg. 23. q. 5. ex Hieronymo referunt. Regum officium est proprium, facere iudicium, & iustitiam, & liberare de manu calumniaui vi oppressos, & peregrinis, pupillisq; & viduis, qui facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium, & idem colligitur ex c. Ab Imperatorio, 23. q. 3. Tertio, quia in c. Principes, 23. q. 5. ex Isidor. Gratian. testim. produci, vbi innuitur, saculi Principes eam potestatem habere, vt superbiorum ceruices comprimant, & quod fieri non potest per iudices Ecclesiã, ab ipsis iuxta disciplinã Reipub. velè executioni mandetur. Quarto, quia non est maior ratio cur negligente iudice civili, Eccl. suppleat eius locum, quam è contrario: sed iuxta Canon. & iura primum conceditur, vt patet ex c. literas, & c. ex tenore, & c. ex transmissis, de foro comp. ergo, & secundum. Postremò, id probant ex glossa in c. Principes, & c. Filij, vel nepotibus, & in c. Administratores, 23. q. 5. sancitum est, administratores secularium dignitatum, qui ad Ecclesiã tuitionem, pupillorum, ac viduarũ protectionem, rapaciumq; refragationem constituti esse proculdubio debent, quoties ab Episcopis, & Ecclesiã, viris cõuenienti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundò quod necessitas expetierit absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant, & in c. si quis cum Clerico, 11. q. 1. Authent. Clerici apud proprios Episc. primum conueniantur. Col. lat. 6. plane habetur, Episcopo negligente, aut recusante, quia non vult, aut quia non potest, disceptionem peruenire debere ad civile iudicem, & ex c. perimus, & c. illud est, 11. q. 1. idem colligi videtur. Sed longè verius est oppositũ, videlicet, id iure non posse. Goffred. Archid. Ioan. Andr. quos citat, & sequitur Abb. c. Qualiter, & quando, de iud. n. 7. Nec enim Canones, & iura voluerunt, vt spirituales causæ ad profanos iudices deferantur, deuoluaturque, nam in c. Qualiter, & quando, de iud. Innoc. 3. sic definiuit. Ne pro defectu iustitiæ clerici trahantur ad iudicium seculare, quod omnino fieri prohibemus, & idem constat ex c. si quis Clericus, & c. Placuit, c. Christiani, c. Clerici, 11. q. 1. Nec propterea sequitur, vt impunita maneat delicta, aut innocentes ab improbis hominibus opprimantur. Nam si Episcopi negligenter se gesserint, Canones præcipiunt, vt causa ad Archiepiscopos deferantur. Quid si illi neglexerint Primates, & Patriarchæ aduocentur.

Quibus

Quibus minime curantibus, res tota ad Nunciū, vel Legatū Apost. vel ad ipsum Ro. Pontificem deferatur. Quid si neglexerit ipse etiā Ro. Pontifex dicā ego? Quid si profani iudices inferiores, simul etiā superiores, & ipse etiā Rex negligenter peccata punierit? Cur enim diligentiores profanos, & ciuiles, quā sacros, & Ecclesiast. iudices fore putemus? Sed demus, sacros Iudices, Canones, & iura contemnere; num continuū sit, vt sibi quis ius dicat? Absit; sed superiorem Iudicem Ecclesiā, adire debet, qui seruato Canonum ordine ius reddat. Quemadmodum ergo nemo potest sibi ius dicere, ita nec iudicem profanum conuenire, qui ipsi in causa spirituali ius dicat. Quid si Clerici commorentur in terris Hæreticorum, vel Paganorum, in quibus, nullus iudex Ecclesiast. sit, ad quem causa deferatur? Respondeo: si comode Rom. Pontifex consuli possit, consulendum eum esse, & ab eo petendum, vt Canonum rigorem remittat, facultatemque concedat, qua tractari huiusmodi cause possint apud Iudicem ciuilem, vel aliud remedium opportunum adhibeat. Quod si consuli Rom. Pontifex nequeat, rē necessitas lege cāreat, & id fieri, quod ipsa ratio recta præscribit. Ad id, quod assertur ex c. *Filijs, vel nepotibus, c. q. 7.* respondet Panormitanus in prædicto c. *Qualiter*, nihil obesse, quia solum ibi statuitur, vt Episcopo negligente, vel reuente, ad Regem causa deferatur, non vt Rex ipse iudicet, atque definiat, sed vt moneat superiorem. Vel respondeo, hoc ius antiquū esse sublatum ab Innocentio III. in c. *Qualiter, c. quando, superius ad ego*, vt ipse quoque Abbas restatur, & Gloss. quæ habetur in c. *illa, Filijs, moriō*, inquit, *Abbas restatur.* Ad id, quod dicitur ex c. *Si quis cum Clerico, c. 1. & in Authent. Vt Clerici apud proprias.* Respondeo, ea decreta, & iura quatenus consignantur Episcopo negligente, disceptionē ad ciuile iudicem deferenda, esse abrogata ab Innoc. III. in c. *Qualiter, c. quando, de iud. vt docent Io. Andr. & Abbas in eod. c.* Nec mirum est hoc: nam olim multa fuerunt, vel permilla, vel etiam concessa, quæ postea sunt merito reuocata, mutata, sublata. Ad alia, quæ obijciuntur ex c. *Regum, c. Administratores, c. Ab Imperatoribus.* Solutio patet ex dictis.

Tertio Queritur, An cum immunitate, libertateque Ecclesiast. pugnent ex leges Principum, quibus statuitur, ne beneficia Ecclesiast. conferantur externis, neue illis soluantur ex beneficijs pensiones: ne admittantur literæ, siue diplomata Pontificia, quæ derogant iuri patronatus Regum, Ducum, Marchionum, & aliorum Principum, ne literæ Apostol. siue Pontificiæ executioni mandentur, nisi in curia Regia per Regios Iudic. prius discutiantur, nisi Rex ipse, aut Princeps suum assensum ante præstiterit, quo annuat, vt Pontific. literæ executioni tradantur. Teste Couar. de præf. *questionib. c. 36.* extat edictū Caroli V. Hispaniarū Regis, quo iniungitur Episcopis, & Regijs Magistratibus præcipitur, vt diligentissimè curent, ne auctoritate literarum Apostolicarū iuri patronatus laicorū derogetur. Et ideo ex ea pragmatica sanctione in supremo Regis pretorio literæ Apost. quibus dicto iuri patronatus derogatur, recognoscuntur, discutunturque, & earum executio suspēditur,

ac impeditur, donec p supplices literas ipse Ro. Pont. certior fiat; quantum detrimēti Hispaniarum Regna patietur, passurave sint, quā grauis multorum offensio sit exoritura: & tandem, vt velit huic tanto malo occurrere, ne alioqui laici à pijs operibus, Ecclesiā. fundatione, constructione, & donatione deterreantur, & auocentur. Quod quidem ipsum apud Gallos obseruari, testatur Rebuffus in *Praxi Beneficiorum 3. par. signaturæ, in verb. Nec non iure patronatus num. 12. c. 36.* Has leges Couarru. eod. c. quibusdam rationibus defendit. Primò, quia ante Philippi II. & Carol. V. tempora fuerunt longa consuetudine receptæ, & approbatæ. Secundo, quia Canones, etiam præcipiunt, ne in externos Ecclesiast. beneficia conferantur. Tertio, quia Reges Hispaniarum sunt Protectores, & Patroni Ecclesiarū; quæ in ipsorum Regno, & ditione fundatæ, vel dotatæ sunt. Quarto, ne contingat aliquos Ecclesijs præfici, qui sint Regis inimici, vel ipsi minus accepti, vel etiam infensi. Quinto, ne in literis Pontific. aliquid concedatur, cum aliorum damno, & incommodo: In hac re, Vnus est omnium cōsensus auctorum, posse Rom. Pontificem iuri patronatus laicorum derogare, si velit, ac proinde, si derogat, violentiam, aut iniuriam laicis non inferre: quia vtitur iure suo, & solū id ius adimit laico, quod habet ab Ecclesia: & hoc docent Gloss. & Arhidia. Innocen. Abbas, quos refert Couarruuis loco citato.

Item prædicto iuri patronatus laicorum, Roman. Pont. non creditur derogare, nisi expressim id faciat: hoc etiam nemo negat, vt Couarruuis ait. Sed quid cum expressim, & apertè derogat? Debetne tunc profani, & seculares iudices literis Pontific. obedire, nihil obstantibus Principū legibus? Debet, quia causa est spiritualis, & Ecclesi. Quod si Pontifex excommunicationis sententiam ferat in eos, qui ipsius literis nō parent, ea proculdubio excommunicatione tenentur, nisi id seruent, quod Pius V. in Constitut. quæ dicitur Bulla in Cœna Domini, expressit anno Domini 1568. vbi excommunicationem constituit in laicos, & etiam Cleric. qui ciuiliū Principum auctoritate aliquo modo prohibent, impediunt, ve executionem & vsum literarum Apostolicar. mandatorū, vel aliorum Ecclesiasticorū processuum, vel decretorū pertinentiū ad gratiā, vel iustitiā: & in eos qui suū ad id. cōsiliū, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ tollēdæ, vel iniuriæ depellēdæ, vel causa alterius obtēti iuris, seu etiā, donec ipsi appellauerint ad Ro. Pontificem melius informandū, aut ipsi supplicauerint: nisi supplicationes huiusmodi corā Ro. Pontifice legitime prosequatur. Ex his intelligitur, ciuilibus Magistratibus, siue Iudicibus liberū non esse literas Pontificias rejicere, aut excludere, quarū auctoritate beneficia in externos Clericos conferuntur, aut derogatur iuri patronatus laicorum, nulla facta mentione eiusmodi iuris, vel derogationis, sed licitum est, excipere, vel opponere, de talium literarū subreptione apud conuenientē, & legitimum Ecclesiast. iudicē: tūc enim id faciunt non Regia, vel Imperatoria auctoritate Principū, quorū ministri sunt; sed quia non videtur Pontifex prædicto iuri patronatus

velle derogare, aut externis beneficia concedere. Quod si in literis expressim utriusque iuri deroget: licet coram competenti iudice Ecclesiasticus iuris ordine seruato, ad Rom. Pontificem, appellare, & ipsi supplices libellos offerre, & interim impedire, ne litera Pontificia executioni mandentur: dummodò impediant opera, & ministerio Ecclesiasticus iudicium, & re ipsa appellationem, & supplicationem, ut ait Pontifex Pius V. prosequantur; aliter enim ipsi nec propria, nec Regia auctoritate impedire literas Apost. possent: quoniam eorum potestas est profana, & civilis, non spiritualis, & Ecclesiastica. Idem iuris est de pensionibus: nam si Pontifex in beneficio Hispanensi pensionem imponat Clerico Italo soluendam per Clericum Hispan. & censuris cõpellat prædictum Hispan. Clericum ad eam soluendam Italo, debet Hispan. Pontifici parere, nec licitum est illi ad Regium tribunal per fugium. Causa enim soluendæ pensionis spiritualis est, & Ecclesiastica, non profana, & civilis: quia in ea agitur de iure soluendi, quod merè est spirituale, vel quasi spirituale.

Quartò Quæritur, Liceat ne civilibus Magistrat. literas Apost. ad Prouincias, vel Regna directas de causis spiritualibus & Ecclesiasticis, recognoscere, discutereque, falsæ, necne sint, subreptitiæ, an legitimæ? Idem Couarru. loco citato, auctor est, in nonnullis prouincijs esse Regum, & Principum pragmaticas sanctiones, & edicta, ne vllæ litera Apost. siue diplomata Pont. recipiantur, & executioni mandentur, quin prius apud prætoriam Regia per Regios iud. recognoscantur, & discutiantur. Idem Couarru. has Principum leges probat, & defendit, tanquam æquas, iustas, & cum ipso iure congruentes, cuius in hæc parte sententiam alij cõprobarunt. Probat ille, quia id habet, & seruat vsus, & consuetudo in multis Christianorum & Catholicorum Principum prouincijs. Deinde, quia id docuit Driedonius, quem ille citat, vir alioqui pius, & insignis Theolog. Sed non video cur hoc iudicium ad civiles, & regios spectet magistratus. Verù ergo est, quod Driedo. sensit, ad iudices Ecclesiasticos iure communi pertinere, vel etiam ad Laicos, ut ait ille, sed ad hos non iure; at solo priuilegio, beneficio, & consensu Rom. Pontificis, qui potest, si velit, iusta de causa id Regibus, vel principibus demandare, atque committere, ut ipsi non auctoritate, & potestate civilis, regia, vel imperatoria quam habent, literas Apost. recognoscant, relegant, discutiant; sed auctoritate Pontificia ipsi delegata, ipsi cõmissa, ut tanquam Rom. Pontificis ad id delegati ministri, id faciant: & executioni mandandas curent. Quam potestatem habeat neene hic rex, aut ille, quæstio est facti, non iuris: ipsi Reges, & Principes videant. Non igitur negamus, literas Apost. recognosci quidem, & discuti debere, cum sint dubia, & incertæ, sint falsæ, necne: Item, subreptitiæ, an legitimæ. Sed hæc causa, & controversia est Ecclesiastica. & sacrorum iudicium, non civilium, & profanorum: hoc enim iudicium ad Episcopos, vel Archiepiscopos, Primates, vel Patriarch. vel Legatos, siue Nuncios Pontificios, qui ad Prouincias, & Regna mittuntur, spectat. Nam secundum Canones, non secundum leges iudicari

debet, huiusmodi litera sint falsæ, an veræ, sint subreptitiæ, an secus. Quid si Pontifex contradicat? Quid si prohibeat, quominus id faciant? Debent certè Pontifici parere, aut offendere, quo iure id faciant: nam cum Laici sint, iure potestatem Ecclesiasticam non habent: nec eam præscriptionis iure habere queunt, quoniam Laicus iuris, & potestatis spiritualis, & Ecclesiasticæ capax non est, nec vi illius diuturnæ, & longæ consuetudinis: quoniam consuetudo iure Canonico vim, & locum non habet, nisi fuerit legitime præscripta, non est, de consuet. in 6. & Glof. in c. ultimo de consuetud. sed Laicus, ut dixi, iure præscriptionis potestatem spiritualem, & Ecclesiasticam capax non est, habere nequit: ergo nec vi consuetudinis, si quidem proscripserit esse non potest. Quare solum id iuris, & potestatis habere possunt priuilegio, & concessu Rom. Pontificis, ergo necesse est, ut id priuileg. ostendant.

Sextò Quæritur, An ex leges Principum derogent Ecclesiasticæ immunitati, libertatiue; quibus statuitur, posse eos, quia iudicibus Ecclesiasticis, per vim, & iniuriam censuris opprimuntur, Regios auditores, iudices, & magistratus adire, qui apud supra Regum prætoriam litigantibus iura reddunt, ut vim, & iniuriam propulserit, & edicto cogant iudices Ecclesiasticos ab ea vi, iniuriæ defistere? Tales leges, & pragmaticæ sanctiones, teste Couarru. extant in nonnullis prouincijs, in quibus seruatur vsus forensis in hunc modum. Primum cum lis agitur apud iudicem Ecclesiasticum, etiam inter Clericos, si quis per sententiam condemnatus ad Rom. Pontificem appellauit, iudexque non vult appellationem admittit, & ideo censuris, & pœnis cogit eum, quem condemnatus est, simplici querela coram regis auditoribus conqueritur, quòd appellatio non admittatur, vel quòd per vim, & iniuriam vexetur, spoliaturque sua Ecclesia, & Beneficio: quo audit dantur literæ regis, quibus rebellioni præcipitur, certa pœna constituta, ni pareat: ut intra breue temporis spatium mittat ad Curiam causam, & processum: & rogatur Ecclesiasticus iudex, ut absoluat excommunicatum ad aliquot dies, qui sufficiant, dum hæc ad Curiam mittuntur, & in ea discutuntur. Quòd si iudex Ecclesiasticus non pareat, dantur ad eum literæ iterum, & tertio. Et id facere cogitur pœnis constitutis, videlicet, si contumax fuerit, amittat res temporales, quas obtinet in locis, & terris Regi subiectis: & habeatur extraneus, ita ut Beneficio, & Officiorum in locis totius regie ditionis amplius capax non sit. Discussis vero actus causæ, & processu, id agitur duntaxat, an iure is Ecclesiasticus iudex appellationem rececit. Et si compertum sit appellationem esse frivolum, causa ad eundem remittitur: Si autem iusta fuerit appellatio, repellitur ea vis, & iniuria, quæ aduersus sacros Canones, & auctoritatem Apostolicæ sedis fit appellanti ad Rom. Pontificem, & præcipitur ipsi iudici Ecclesiastico, ut iustam appellationem admittat & excommunicatum soluat, omniaque acta post appellationem reuocet, & ad eum statim reducat, in quo erant, cum reus ad Pontificem appellauit. Item, si Laicus à iudice Ecclesiastico vexetur, cum ipse competens illius causæ

iudex non sit, eo quod reus sit Laicus, & causa, de qua lis est, sit profana: tunc si Laicus ad Curiam appellet, dantur literæ regie, quibus præcipitur, ne iudex Ecclesiasticus de ea causa cognoscat; sed eam totam ciuili iudici relinquat, vel mittat processum in Curiam: quo discusso, si causa pertinet ad iudices profanos, iubetur Ecclesiasticus iudex à cognitione causæ desistere, & eam ad ciuilem, & secularem iudicem remittere. Totum huiusmodi forensem usum quo Regij magistratus, & iudices in nonnullis Christianorum & Catholicorum Principum prouincijs vtuntur, Couarr. multis de causis, tueri contendit. In primis, ob communem Reipubl. salutem, & pacem: quia alioquin nisi hoc remedio Reges vterentur, & Principes, aduersus Ecclesiasticos iudices, innocentes passim grauissimè vexarentur. Nam Episcopi quoniam procul à Rom. Curia distant, potestate sua Ecclesiastica sæpius abuterentur. Secundò, quia Regij, & Principum est, vt habeatur in c. Regum 23. q. 5. ius cuique reddere, & per vim oppressos à manibus violentorum, & calumniantium liberare, & iniurias repellere. Tertio probat eo eo, quod dicitur in c. Filijs, vel nepotibus, 16. q. 7. Filijs, vel nepotibus, ac honestioribus propinquis eius, qui construxit, vel ditauit Ecclesiam, licitum sit hanc habere suzeritatem, vt si sacerdotem aliquid ex collatis rebus defraudare prederint, aut honesta conuentione compefcant, aut Episcopo, vel iudici nuncient: quod si talia Episcopus agere studeat, Metropolitanus eius hæc insinuari procurent, si talia Metropolitanus gerat, regibus hæc intimare non differant, & ex cap. Principes, c. Administratores 23. questiu. 5. in quibus habetur, Principes seculi iura Ecclesiam eam potestatem habere, vt superiorum cernices comprimant, & quod fieri non potest, per iudices Ecclesiasticos, videlicet, vel quia negligunt, vel quia nequeunt id facere, ab ipsis iuxta disciplinam Reipubl. uilens, executioni mandentur. Vltimò, quia forensis hic usus apud Gallos, & alias Christiani nominis nationes seruatur.

Sed certè non video, cur huiusmodi usus à Couarruua, & alijs tanquam iuri consentaneus probetur: nam contra Canones, & iura est, vt ciuiles iudices, & Magistratus de Ecclesiasticis causis iudicent, clericos ad sua tribunalia uocent, pœnas constituent in Ecclesiasticis iudices. Nam si Clericus, vel Episcopus pœna dignus fuerit, à superiori Ecclesiastico iudice secundum Canones condemnari, & puniri debet: Clericus coram Episcopo conuenitur, Episcopus coram Archiepiscopo, c. ad reprimendam. De officio ordin. & c. sacro de sentent. excom. Archiepiscopus coram Primatè. c. Antiqua, de priuilegijs. Primas coram Rom. Pontifice, vel Legato ab eo ad regna, vel prouincias missis. Dices, procul abesse Episcopos à Curia Romana, & proinde ægrè, & difficile eorum errata, & crimina ad Rom. Pontificem deferuntur. Respondeo in Prouincijs, & Regnis adesse Archiepiscopos, adesse Primates, Apostolicos item Legatos, vel Nuncios, qui de Clericorum, & Episcoporum causis cognoscant, & iudicent, Cur ergo si Episcopus delinquit, causa ad Curiam regiam defertur, & non ad Archiepiscopum, non ad Primatem, nõ ad Nuntium, vel Legatum Pontificium? Cur si Episcopus iustam appellationem non admittit, Regius Magistratus præcipit, vt admittat, etiam pœnis

constitutis, nisi paruerit? Cur Canones, & iura nõ seruantur? Cur negliguntur? cur violantur? cur Archiepiscopus, Primas, Legatus, vel Nuntius Apostolicus non præcipit Episcopo, vt sacros Canones seruet, & iustam appellationem admittat? Item, si Episcopus innocentem vexat, opprimit, spoliat iure suo: Si res Ecclesiæ negligit: si vim, & iniuriam facit; eam secundum Canones, & iura propulset iudex Ecclesiasticus Episcopo superior, videlicet Archiepiscopus, Primas, vel Legatus, aut Nuntius Pontificius. Quod si hi quoque deliquerint, res tota ad Rom. Pontificem deferatur. Si dum Rom. Pontifex conuenitur, Reipubl. pax, & tranquillitas perturbatur, tum Regum, & Principum non est de causa, si spiritualis sit, cognoscere, & iudicare, sed impedire, legitimo, Canonico, & recto ordine seruato, ne in Reipubl. mala sequantur, & causam ad Rom. Pontificem referre, vt ipse in Ecclesiasticos Præfectos, res Ecclesiarum perperam administrantes, inquirat, & animaduertat. Non mihi probatur, quod Couarr. docet, Regios Magistratus Ecclesiasticas causas iure cognoscere: quum Ecclesiastici iudices, vel negligunt, vel nequeunt: non enim consequens est, si Episcopi id non faciant, deesse in Prouincijs, & Regnis, iudices Eccles. competentes, cum sint Archiepiscopi, Primates, cum sint Pontificij Legati, vel Nuntij. Quid si ipse quoque Roman. Pontifex, Canones, legesque & iura negligat? delicta impunita relinquat? Innocentes opprimat, vim inferat, res Ecclesiæ dissipet, Regum, & Principum iura peruertat? Respondeo Roman. Pontificem nulli Principum in terris iubeffe, à nullo, nisi à Deo iudicari, c. Nemo, 7. q. 3. c. si Papa d. 40. c. ipsi sunt. cap. cuncta 9. q. 3. Item, superiorem esse qualibet humana potestate, & lege, licet non diuina, non naturali: & quolibet Canone, siue iure Ecclesiastico scripto. Quare si legi ciuili, si Canoni deroget, vel iuri scripto: Regi, vel Principi iniuriam non facit, vim non infert. Et ideo quamuis peccet, id si absque iusta causa faciat, iudicari, aut condemnari à Rege, vel Principe non potest: sed monendus, & orandus est, ne id faciat: ei sunt proponendæ rationes, & causæ, quibus moueri queat, ne Canones, ne leges, & iura violet, ne Laicorum priuilegia aboleat, & abroget. Item per Cardinales, & alios Ecclesiarum Præsules rogandus est, vt Regum, & Principum paci, & tranquillitati prospiciat. Et hoc est, quod Turrecremata in sum. de Eccles. lib. 2. c. 106. Silu. Papa q. 4. versic. & adde tu, ex Paludano, docuerunt. Ex his, & alijs, quæ ante dixi in hoc cap. q. 3. patet solutio argumentorum, quæ desumpta sunt ex cap. Filijs, vel Nepotibus, & cap. Principes, c. Administratores, & cap. Regum. supra citatis. Et cum obijciatur, iuris naturalis esse, vt vim vi repellamus, l. vi vim, l. de iust. ergo Laicus ius habet vim illatam ab Ecclesiastico iudice propulsandi: verum est, vim vi repelli iure posse; sed locum id solum habet, cum iudex, vel alius quicumque superior, si priuata auctoritate extra iudicium vim affert, non autem, cum publico iudicis officio functus procedit. Nam vt rectè Glossa annotauit, in l. vi vim, ff. de iust. iniquè vim illatam ab homine priuato postumus iure depellere, non illatam ab eo cuius imperio subiecti sumus, quod probat ex l. iniuriarum,

ff. de iniur. tunc enim, cum iudex publica auctoritate agit, si vexet, opprimat, & condemnnet innocentem, peccat quidem, sed aduersus eum, secundum leges, Canones & iura, ordine seruato legitimo agendum est, videlicet appellandum est ad superiorem, recusandus est; contra eum aliquid excipiendum: his enim, & alijs modis innocens se tueri iure potest apud superiorem iudicem. **Quid inquit, si supremus iudex damnet innocentem?** **Respondeo**, innocentis esse, poenam patienti, & æquo animo sustinere, non iudici manus, arma, & vim inferre. Nec probo sententiam *Victoria in repetitione de potest. Papæ & Concilij in 22. propositione.* asserentis; ubi mandata, facta, & dispensationes Papæ essent in destructionem Ecclesiæ, potest resisti, & potest impediri executioni mandatorum: poterunt gubernatores ipsius Ecclesiæ, & principes resistere in his. Quia vim, inquit, vi repellere iure naturali licet. Sed Papa infert vim huiusmodi mandatis, & dispensationibus, quia facit iniuriam; erga licitum est resistere illi. Cuiuslibet enim est ius ad resistendum iniurie, ad impediendum eam, si se tueatur, & defendat. Et subiungit, Non solum liceret non parere talibus mandatis, sed etiam factis, & vi, si opus esset, resistere illis, & impedire executionem talium mandatorum, maxime intercedente publica auctoritate Principis. Hæc omnia *Victoria loco citato.* Sed certe modum excessisse videtur aliqua ex parte. Nec eo modo loquuntur in hac re *Paludanus, Turreo.* & *Siluester* locis supra citatis. Nec vim ullam infert Pontifex, si iuri scripto humano derogat, si publica auctoritate procedat, ceu supremus iudex, vt dixi. Quapropter ego forenssem hunc vsuum, quem approbat *Couarru.* existimo secundum Canones, & iura defendi non posse; cum Canones prohibeant, quod minus Laici, etiã Imperatores, & Reges, & Principes, de Clericis, ac de causis spiritualibus, & Ecclesiasticis cognoscant, & iudicent, & cū sacris Canonibus pugnet, vt à sacris, & Ecclesiasticis iudicibus ad profanos, & civiles appelletur. *Colligitur ex c. qualiter, & quando de iudic. c. si quis clericus, c. placuit, c. Christianus, c. Clericum 11. q. 1.* Nec verò obijcias mihi consuetudinem receptam, qua Laici de certis Ecclesiasticis causis sententiam pronuntiant. Hanc enim consuetudinem Canones corruptelam appellant: neque enim in prescriptionem ullam venire potest, vt Laicus, vel Clericus ius dicat, vel de causis Ecclesiasticis quidquam statuat: sed nec satis est, si consuetudo sit temporis diuturnitate firmata, cuius initium non appareat: quoniam vt docent *Ioan. Andr. in c. 2. de Preb. in 6. & Abbas in c. quanto, de consuet.* Consuetudo longi temporis decursu munita, cuius initium in hominum memoria non est, dat quidem ius ei, qui capax est potestatis, iuxta id, quod habetur in *c. 1. de prescript. in 6. & in l. 1. f. ductus aqua ff. de aqua quod. & assi.* Sed non dat ius vllum ei, qui capax non est, vt sæpè dixi.

Septimò Queritur, an potestas à Rom. Pontifice data Legatis, vel Nuncijs, quos solet ad Regna, vel Prouincias mittere, discuti iure queat à ciuilibus Regum, vel Principum Magistratibus; *Couarru. c. supra citato num. 4.* defendit etiam tanquam iuri congruentem consuetudinem in plerisque Regnis, & Prouincijs receptam, qua Legatorum, vel Nunciorum Apostolicorum facultas in Curia Regia recognoscitur, discutiuntur, antequam ea uti

incipiant Legati, vel Nuncijs, ne, inquit, aliqua facultate vtantur, cum ipsius Regni, vel Prouinciæ detrimento, & incommodo, aut cum aliquorum ciuium damno. Cùm enim plerunque sint exteri, ignorant, quæ sint Regni, vel Prouinciæ propria. Sed certè hoc argumentum solum probatur, Legatorum, vel Nunciorum potestatem discuti debere per iudices Ecclesiasticos, qui in Regnis, vel Prouincijs commorantur: quales sunt Episcopi, Archiepiscopi, & Primate: facultates enim Pontificias secundum Canones, & per Ecclesiasticos, non secundum leges, & per Laicos indicari oportet. **Quare** huiusmodi consuetudinem ego non tanquam iuri consentaneam probo: fateor expendendum esse, an literæ sint verè à Rom. Pontifice datæ; sed ciuiliam magistratum auctoritate, facultates in literis Pontificijs contentæ examinari iure non possunt, vt nonnulli eorum permisso illis uti non liceat, vt falso *Couarru.* sentit. Exhibere debent Legati, vel Nuncijs Pontificijs literas suæ legationis ex mente Pontificis, vt Regi, vel Principi innotescat legatione neque enim videtur esse Pontificis mens, vt asserenti se esse Legatum, vel Nuntium Apostolicum statim credatur, etsi Pontificias suæ legationis, suarumque facultatum literas ostenderit, vt colligitur ex *Glossa in cap. Nobilissimus diff. 97. & docent Speculator, & Antonius*, quos refert *Andreas Gambatus in tractat. de Officio, & potestate Legati lib. 1. §. Qualiter Legatus se gerere debeat, iam Prouinciam est ingressus. num. 3.* Et olim Legati ab Imperatoribus missi, literas ostendebant, vt deducitur ex *l. 1. c. de manda. principum*, & ingredi in Prouinciam debebant per loca alicui consuetæ: secus enim tanquam Legati nõ excipiebantur, quia non credebantur ab Imperatore missi, *liberare. §. hoc etiam. ff. de offi. Proconsulis*, & teste eodem *Andrea*, quidam Legatus Pontificijs Bononiam missus, cum per portam vrbis insolitam ingredi voluisset, à toto populo est cachinnis exceptus. Sed quid si Pontifex Legato, vel Nuntio priuilegiū concesserit, ne cogi queat ostendere literas Pontificias suæ legationis, vel suarum facultatum? **Respondeo**, tunc cogendum non esse, at dicis, quo modo constabit veritas? **Respondeo**, vel ex testibus idoneis, vel ex alijs literis Pontificijs ad ipsos Reges, vel Principes, vel alios primarios viros, aut Magistratus, & Iudices missis. Porro animaduertendum est, aliud esse, literis Pontificijs, quas certè constat tales esse, non parere, fidem non habere, auctoritatem non deferre, earum vsuum prohibere, vel impedire; aliud verò, de literis Pontificijs, quum dubia sunt, & incerta, bona fide probabiliter ambigere, disputare, sint, nec ne Pontificias, sint nec ne subreptitiæ: hoc enim fas est, nec is, qui dubitat, aut disputat, etiã Laicus, vllam iuris poenam incurrit. Primum verò nefas est, & is, qui non pareret, vel literarum vsuum impedit, vel prohibet, iuris poenas contrahit.

Postremò Queritur, An penes Regem, vel Principem sit ius, & potestas, Episcopos, & alios Ecclesiarum Antistes, & Præfectos conuocandi, vt Ecclesiarum, quæ in ipsius ditione, & imperio sitæ sunt libertatem, tranquillitatem, & salutem conferuet, atque defendat? **Sunt** qui censent,

Regem